ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Баранової Валерії Вадимівни
«Інтеграційна взаємодія на фінансовому ринку
у забезпеченні економічної безпеки національного господарства:
методологія, організація та практика»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційної роботи

Розвиток національного господарства це процес, який потребує збалансованого управління та своєчасного коригування у відповідності до зовнішніх та внутрішніх чинникві. Стабільне функціонування будь-якої системи припускає стійкий взаємозв'язок і взаємозалежність всіх складових, які спрямовані на досягнення певних цілей будь-якої сфери (економіки, біології, політики, тощо). При цьому, поняття системи не повинно обмежуватися лише її елементами, тому що, це також взаємозв'язок між даними одиницями, що досить важливо при оцінці функціонування всієї цілісної системи. Тому, економічна система не виняток, та передбачає відкритість. Таким чином, економічна система це відкрита динамічна система, в якій існують інститути і механізми, які підтримують стійкий взаємозв'язок і взаємозалежність. Саме, збереження стійкого стану (врівноваженого) і є характерною рисою і властивістю, які притаманні всім системам, зокрема економічній.

В свою чергу, необхідною складовою стабільного фінансовго ринку є розвиток інших секторів економіки держави в цілому, та їх інтеграційна взаємодія зокрема. Стійко функціонуючі страховий ринок, пенсійні фонди, розвинені небанківські кредитні установи та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів в державі. Від ефективного функціонування фінансовго ринку залежить економічна стабільність країни, яка в кінцевому підсумку, впливає на економічну безпеку національного господарства.

Таким чином, слід підкреслити наукове значення дисертаційного дослідження, спрямованого на обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробку практичних рекомендацій щодо виявлення інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку, а також виявлення її впливу на забезпечення економічної безпеки національного господарства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність обраної тематики підтверджується також тим, що дисертаційне дослідження узгоджується з основними напрямками наукових результатів, теоретичних положень і висновків досліджень, що були проведені в рамках науково-дослідної роботи:

- *Класичного приватного університету* за темою «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (номер державної реєстрації 0116U000798), де автором встановлено взаємозв'язок інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку з економічною безпекою національного господарства;
- науково-практичні рекомендації запропоновані у дисертаційній роботі використовуються у діяльності *Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України* при виконанні НДР «Формування процедури експертизи законодавчих та нормативно-правових актів в економічній сфері» (номер державної реєстрації 0117U003789), де автором розроблено методологічні засади формування інформаційної бази оцінки функціонування фінансового ринку та економічної безпеки національного господарства;
- окремі результати дослідження знайшли своє відображення у науково-дослідній темі «Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів» *ДВНЗ «Ужгородський національний університет»* (номер державної реєстрації 0115U007117), зокрема здобувачем обґрунтовано підхід до вибору критерію забезпечення економічної безпеки на мезорівні;
- науково-методичні розробки дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у науково-дослідній темі «Розвиток державних фінансів у контексті сучасних інтеграційних процесів: теорія, практика та зарубіжний досвід» *Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету* (номер державної реєстрації 0117U004220) в межах якої автором запропоновано цільовий підхід до оцінки економічної безпеки національного господарства;
- окремі положення дисертаційної роботи пов'язані з виконанням науково-дослідної теми «Розробка концепції забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації світової економіки» *наукового журналу «Економіка і фінанси» (м. Дніпропетровськ)* (номер державної реєстрації ДР 0113U007516), де автором систематизовано характеристики економічної безпеки національного господарства підходи до її визначення;
- в межах науково-дослідної теми «Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону» *Харківського національного. університету міського господарства імені О.М. Бекетова* (номер державної реєстрації 0116U005497, 2016-2018 рр.) було сформовано підхід до визначення адаптивності фінансового ринку на основі стратегічного аналізу швидкості реакції системи за певним параметром функціонування на зміну зовнішнього середовища.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна

Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів. Стиль викладення матеріалів наукового дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує логічність,

послідовність та доступність сприйняття. Також, в дисертаційній роботі Баранової В.В. сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну цінність, а саме:

- вперше обґрунтовано підхід до побудови логіко-понятійного базису дослідження фінансового ринку, що ґрунтується на застосуванні семантичного моделювання відповідно до принципів структурованості, взаємопов'язаності та ієрархічності та передбачає послідовне здійснення низки етапів, в результаті виконання яких формується область дослідження фінансового ринку як сукупність первинних, базових та похідних понять у визначеній предметній області, дозволяючи тим самим створити понятійно-термінологічний апарат і єдину методологічну базу проведення наукових досліджень фінансового ринку;
- вперше запропоновано визначення інтеграційної взаємодії, яке сформульоване на систематизації підходів до трактування взаємодії як загальнотеоретичного поняття як явища що, об'єднує учасників фінансового ринку загальної метою, призводить до єдино направлених, спільних та злагоджених відносин, які набувають системного характеру з наступною конкретизацією її змісту з врахуванням основних відмінностей від інших видів взаємодії, що полягають в меті, результатах, впорядкованості процесу, направленості, дії учасників та наслідку взаємодії, що дозволяє розмежувати інтеграційну та інші види взаємодії сегментів фінансового ринку яка має за результат отримання не лише локальних ефектів для кожного учасника взаємодії, але й синергійного ефекту;
- заслуговує на увагу, вперше розроблена концепція забезпечення економічної безпеки національного господарства з врахуванням інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку яка є стратегічним документом, що ґрунтується на поєднанні теоретичного, методологічного та інформаційного блоків, блока оцінки та аналітики, практично-процесуального блоку та блоку підтримки і контролю, та дозволяє з врахуванням величини синергійного ефекту від інтеграційної взаємодії між сегментами фінансового ринку визначити найбільш доцільні напрямки та заходи забезпечення економічної безпеки;
- автором удосконалено понятійно-термінологічний апарат дослідження фінансового ринку в контексті забезпечення економічної безпеки, який на відміну від інших, включає визначення фінансового ринку як ринку, на якому в якості об'єкту обміну є саме фінансових ресурсів та дозволяє встановити зв'язки між термінологічними поняттями кошти, цінні папери, фінансові активи, капітал, інвестиції тощо які найточніше відображають особливості функціонування фінансового ринку;
- у дисертаційній роботі, також, удосконалено підхід до ідентифікації інтеграційної взаємодії між сегментами фінансового ринку на основі виявлення коефіцієнта синергійності, що на відміну від інших, ґрунтується на використанні методів кореляційно-регресійного аналізу, застосування яких в процесі реалізації блоку попереднього оцінювання,

оціночно-аналітичного та оціночно-діагностичного блоків дозволяє визначити наявність синергійного ефекту не прямим розрахунком, а на основі порівняння результатів оцінки функціонування фінансового ринку в цілому та його сегментів;

- заслуговує позитивної оцінки послідовність формування системи показників оцінки функціонування фінансового ринку та його сегментів в контексті забезпечення економічної безпеки, яка на відміну від існуючих представлена блоками інформативних показників функціонування фінансового ринку, що передбачає етапи її формування в певній логічній послідовності та дозволяє розрахувати показник оцінки функціонування фінансового ринку, застосування якого в ході оцінки функціонування фінансового ринку є найбільш обґрунтованим;

- у роботі удосконалено цільовий підхід до оцінки економічної безпеки національного господарства, який на відміну від існуючих ґрунтується на принципі оцінювання економічної безпеки з позиції її забезпечення з використанням показників економічного та соціального розвитку країни, розподілених на ідентифікатори покращення та ідентифікатори погіршення економічної безпеки, що дозволяє здійснювати оцінку економічної безпеки та інтерпретацію її рівня;

- удосконалено, також, підхід до формування інформаційної бази оцінки функціонування фінансового ринку (його сегментів) та його зовнішнього середовища, що на відміну від інших, передбачає визначення необхідної інформації для розрахунку інформативних показників, які характеризують зовнішнє середовище функціонування та відбивають характеристики фінансового ринку (його окремих сегментів), та дозволяє подати дані для оцінки в вигляді, прийнятному для подальших розрахунків;

- удосконалення набув комбінований підхід до визначення адаптивності фінансового ринку, який, на відміну від інших, ґрунтується на елементах: по-перше, параметричного підходу (використовується як основа для оцінювання застосування показників, які характеризують різні параметри – аспекти функціонування); по-друге, реакційного підходу (передбачає використання у процесі оцінювання коефіцієнта, який характеризує швидкість реакції системи за певним параметром функціонування на зміну зовнішнього середовища), по-третє, стабілізаційного підходу (передбачається визначення, показника який характеризує стабільність функціонування ринку), що дозволяє оцінити адаптивність функціонування фінансового ринку (його окремого сегменту), в якості критерію забезпечення економічної безпеки національного господарства;

- проведене дослідження дозволило автору удосконалити метод розрахунку абсолютної величини синергійного ефекту від інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку, що на відміну від інших ґрунтується на співставленні фактичних (отриманих з врахуванням впливу наявного рівня інтеграційної взаємодії) та умовних (безінтеграційних, отриманих за умови нівелювання впливу інтеграційної взаємодії) середніх значень показників реагування по сегментах ринку та дозволяє визначити вплив інтеграційної

взаємодії окремих сегментів фінансового ринку на забезпечення економічної безпеки національного господарства.

Цінність наукової новизни дисертаційної роботи підтверджується також змістовними положеннями, які набули подальшого розвитку:

- дослідження функцій фінансового ринку, що на відміну від інших, передбачає виокремлення загальних функцій ринку з конкретизацією їхнього змісту по відношенню до фінансового ринку, а також виділення специфічних функцій, притаманних даному виду ринку та його сегментам, що дозволяє більш точно визначити сутність фінансового ринку, окреслити його роль та значення в національній економіці;
- систематизація характеристик економічної безпеки за семантичними ознаками, яка на відміну від існуючих передбачає виокремлення шляхом логічного узагальнення ключових її характеристик з їх наступним розподілом за семантичними ознаками, що дозволяє сформувати уявлення про економічну безпеку та притаманні їй характеристики;
- підхід до вибору критерію забезпечення економічної безпеки, що базується на поєднанні в якості базового – наслідкового підходу та елементів інших підходів та передбачає виявлення наслідків функціонування фінансового ринку та його сегментів з точки зору інтеграційної взаємодії в певному змістовому контексті (в даному випадку – крізь призму забезпечення економічної безпеки національного господарства);
- побудова матриці оцінки адаптивності фінансового ринку «реакція – стабільність», що на відміну від інших ґрунтується на результатах багатоступеневого оцінювання функціонування окремого сегменту, чи фінансового ринку в цілому, передбачає використання для побудови матриці поєднання показників стабільності функціонування та реагування фінансового ринку на зміну зовнішнього середовища та дозволяє, узагальнено представляючи результати оцінювання не лише визначити, наскільки стабільним є функціонування фінансового ринку та наскільки незмінними є притаманні йому реакції на вплив зовнішнього середовища а й встановити наскільки адаптивним є фінансовий ринок до змін зовнішнього середовища.

Зазначене, дає підставі стверджувати, що висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Сформульований перелік наукових завдань надав автору можливість досягнути нових наукових результатів, які можна оцінити як такі, що мають наукову новизну та практичну цінність.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено у дисертації

Основний зміст дисертаційного дослідження структурований за розділами та підрозділами. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій в цілому, варто відзначити високий рівень теоретичного, методичного та методологічного опрацювання автором основних аспектів досліджуваної теми.

Інформаційну базу дослідження становлять аналітичні та статистичні матеріали; збірники, дані річних звітів, інформаційних та аналітичних бюлетенів, тижневиків, вітчизняні та зарубіжні періодичні видання, наукові дослідження та публікації, розміщені в мережі Інтернет, з питань аналізу проблем забезпечення економічної безпеки на основі інтеграційної взаємодії між сегментами фінансового ринку.

Автором дисертації чітко окреслені і логічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи щодо їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які в своїй комплексності є науковим здобутком вирішення економічного завдання дослідження. Зміст роботи свідчить про різносторонню і наукову компетентність її автора. Також, застосування загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання свідчить про надійність представлених у роботі результатів дослідження: *абстрактної логіки та порівняння* – для формування понятійно-термінологічного апарату дослідження фінансового ринку, вивчення сутності інтеграційної взаємодії; *логічного узагальнення* – для дослідження сутності економічної безпеки та виділення її основних властивостей; *критерізації, структуризації та ідентифікації* – для виділення ознак класифікації фінансового ринку та впорядкування його видових проявів; *індексного методу та стандартизації із застосуванням цільового підходу* – для визначення рівня економічної безпеки; *спостереження, статистичного та індексного методів* – для формування інформаційної бази оцінки функціонування фінансового ринку; *індексного методу, варіаційного аналізу, агрегування та матричного методу* – для оцінки функціонування фінансового ринку, його сегментів та зовнішнього середовища; *кореляційно-регресійного аналізу* – для ідентифікації інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку на основі визначення синергійного ефекту; *економіко-математичного моделювання* – для визначення зв'язку між інтеграційною взаємодією та економічною безпекою та прогнозування змін рівня економічної безпеки залежно від зміни рівня інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку; *системного аналізу, діалектичного та феноменологічного методів* – для побудови концепції забезпечення економічної безпеки на основі інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку.

Вступ роботи присвячено виокремленню актуальності теми; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, темами; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання і методи дослідження; вказано пункти наукової новизни й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо публікацій та апробацій.

У *першому розділі «Формування понятійно-термінологічного базису дослідження фінансового ринку в системі національного господарства»* – розглянуто теоретичні аспекти побудови базису дослідження фінансового ринку;

- встановлено, що фінансовий ринок є однією з рушійних сил розвитку національної економіки;

- обґрунтовано поділ понять, що входять до понятійно-категоріального апарату дослідження фінансового ринку на первинні, базові та похідні поняття;
- встановлено, що побудова логіко-понятійного базису області дослідження фінансового ринку має підпорядковуватися принципам структурованості, взаємопов'язаності та принцип ієрархічності, а також містити підготовчий, початковий, ідентифікаційний, уточнюючий та аналітичний етапи;
- встановлено, що поняття ринок можна розглядати з точки зору спрощеного, умовно-результативного, абстрактно-загального, комунікаційного, механістичного та суб'єктивного підходів, які характеризують основні аспекти його дослідження;
- систематизовано погляди науковців на функції ринку, що дозволило сформувати їх перелік з поділом на загальні (притаманні будь-якому ринку) та специфічні (властиві, більшою мірою, саме для фінансового ринку);
- встановлено, що виділення різних сегментів (видів) фінансового ринку (системи похідних понять даної області дослідження) здійснюється в процесі побудови вторинного шару методології дослідження фінансового ринку, який може бути представлений як поєднання поля критерізації, поля класифікації та поля ідентифікації;
- виділено предметно-узагальнюючий, предметно-конкретизований та суб'єктно-функціональний рівні структуризації. Доведено, що найбільш точно фінансовий ринок можна на основі саме класифікаційної ознаки, що відповідає предметно-узагальнюючому рівню структуризації фінансового ринку (вид предмета обігу).

На підставі вищевикладеного, було запропоновано підхід до побудови логіко-понятійного базису області дослідження фінансового ринку, що ґрунтується на використанні семантичних мереж і дозволяє сформувати понятійно-категоріальний апарат його дослідження).

Здійснено критерізацію виділення класифікаційних ознак фінансового ринку, що передбачало виконання певної послідовності дій та дало змогу виокремити найбільш значущі ознаки класифікації видових проявів фінансового ринку з точки зору мети дослідження.

Також, запропоновано визначати ринок як сукупність взаємовідносин, що виникають в сфері обігу між продавцями, які формують пропозицію певного товару (послуги) та покупцями, що пред'являють на них попит, та які стають можливим за умови взаємодії між ними та призводять до встановлення цін шляхом досягнення рівноважного стану.

У *другому розділі «Методологія дослідження інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку»* було встановлено, що взаємодія може трактуватись як форма руху і розвитку, форма дії, форма відносин, форма впливу, форма причино-наслідкових та синергетичних зв'язків або як спільна діяльність; надано порівняльну характеристику родових понять інтеграційної, координаційної та комунікаційної видів взаємодії на основі виділення їхньої

мети, результатів, направленості, дій учасників, впорядкованості процесу взаємодії та її наслідків; досліджено фінансовий ринок та вивчено різні погляди на сегментацію фінансового ринку; досліджено характеристики інтеграційної взаємодії, зокрема з використанням принципу Паретто в ході експертного опитування; розглянуто послідовність визначення синергетичного ефекту від інтеграційної взаємодії між окремими сегментами фінансового ринку; запропоновано використовувати для визначення наявності синергетичного ефекту інструментарій кореляційно-регресійного аналізу, що дозволить визначити коефіцієнт синергійності.

Таким чином, було запропоновано доповнити існуючу класифікацію за рахунок виокремлення таких видів взаємодії, як координаційна, комунікаційна та інтеграційна; а також, розроблено підхід до ідентифікації інтеграційної взаємодії, на основі якого можна визначити, чи є взаємодія між окремими сегментами фінансового ринку інтеграційною.

У *третьому розділі «Економічна безпека національного господарства та її оцінка»* досліджено офіційні прогнозні значення основних соціально-економічних показників, закріплених відповідними постановами Кабінету міністрів України; доведено, що зміна рівня економічної безпеки відбувається під впливом цілої низки різноманітних чинників; встановлено, що перелік показників, за якими було визначено прогнозні значення, змінювався – деякі показники додавались, деякі навпаки було виключено з прогнозу.

Головне, що спираючись на результати оцінювання, було встановлено задовільний рівень економічної безпеки національного господарства впродовж всього періоду, окрім 2009 та 2014 років, які вирізнялись низьким рівнем економічної безпеки. У 2009 році зниження рівня економічної безпеки обумовлювалось погіршенням за всіма показниками соціально-економічного розвитку, окрім фонду оплати праці, індексу споживчих цін та рівня безробіття, оціночні показники за якими в порівнянні з 2008 роком покращилися. В 2014 році ситуація була ще більш неоднозначною, адже при збільшенні за показниками ВВП, прибутку прибуткових підприємств, середньомісячної зарплати, темпу росту експорту, за іншими показниками відбулось настільки суттєве погіршення, що мало наслідком падіння економічної безпеки до низького рівня.

Також, результат економічної безпеки, може бути отриманий через досягнення цілі (пристосування до впливу чинників середовища), тобто через підвищення стійкості до внутрішніх та зовнішніх чинників.

У *четвертому розділі «Інформаційно-методологічна база оцінювання фінансового ринку та його сегментів»* розглядається послідовність формування системи показників оцінювання функціонування фінансового ринку та інформаційної бази для його проведення; встановлено, що проведення оцінювання функціонування фінансового ринку має ґрунтуватися на використанні блоків інформативних показників зовнішнього середовища та функціонування фінансового ринку та його сегментів, що формують інформаційну базу для оцінювання

В кінцевому підсумку, автор дійшов висновку , що при розгляді параметрів зовнішнього середовища функціонування фінансового ринку відзначено їх покращення, окрім ситуації у 2009, 2014, 2015 та 2017 роках, коли спостерігались негативні зміни зовнішнього середовища функціонування; також було обґрунтовано, що на основі результатів оцінки функціонування фінансового ринку та змін зовнішнього середовища в подальшому є можливість встановити наявність інтеграційної взаємодії між сегментами фінансового ринку, а також виявити її вплив на економічну безпеку в цілому.

П'ятий розділ «Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки національного господарства з врахуванням інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку» висвітлює те, що головною метою забезпечення економічної безпеки, яка досягається внаслідок інтеграційної взаємодії, може вважатись підвищення рівня (ступінь) пристосування до впливу чинників середовища; також, було запропоновано використовувати саме комбінований підхід, який ґрунтується на елементах: параметричного підходу, реакційного підходу, стабілізаційного підходу.

Також, використання для побудови матриці оцінки адаптивності поєднання стабільності функціонування та реакції фінансового ринку на зміну зовнішнього середовища дозволяє не лише визначити, наскільки стабільним є функціонування фінансового ринку та наскільки незмінними є притаманні йому реакції на вплив зовнішнього середовища а й встановити наскільки адаптивним є фінансовий ринок до змін зовнішнього середовища. На основі значень узагальненого показника оцінки функціонування фінансового ринку та змін індексу зовнішнього середовища було розраховано показники реагування даного ринку на зміну зовнішнього середовища за досліджуваний період та побудовано матрицю оцінки адаптивності.

Запропоновано концепцію забезпечення економічної безпеки національного господарства з врахуванням інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку, що є стратегічним документом, та ґрунтується на поєднанні теоретичного методологічного та інформаційного блоків, блока оцінки та аналітики, практично-процесуального блоку та блоку підтримки і контролю, та дозволяє з врахуванням величини синергійного ефекту від інтеграційної взаємодії між сегментами фінансового ринку визначити найбільш доцільні напрямки та заходи забезпечення економічної безпеки. Після розробки та затвердження концепції, кожного наступного року слід проводити стратегічну нараду з метою оцінки її актуальності та внесення необхідних змін. Пропоновані зміни до концепції повинні враховувати внутрішні та зовнішні обставини в країні, річні результати діяльності сегментів фінансового ринку та/або окремих напрямків розвитку фінансового ринку в цілому.

Висновки автора сформульовані чітко та логічно, випливають з результатів дослідження. Вони відображають суть і новизну розроблених та представлених до захисту наукових положень та практичних рекомендацій.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні синергійного ефекту від інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку та впливу на забезпечення економічної безпеки національного господарства. Так, цільовий підхід до оцінки економічної безпеки було використано у роботі *Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації* (довідка № 01-09/1007 від 05.02.2019).

Департаментом агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації було використано комбінований підхід до визначення адаптивності (довідка № 01-18/158 від 15.11.2018).

Ряд положень дисертаційної роботи щодо системи показників оцінки функціонування фінансового ринку та його сегментів в контексті забезпечення економічної безпеки було враховано при розробці Програми економічного та соціального розвитку *Богодухівського районну Харківської області* (довідка № 01-18/106 від 23.10.2018).

При розробці стратегічних планів розвитку банківської установи *ПрАТ «БАНК ФАМІЛЬНИЙ»* було враховано рекомендації щодо функціонування сегментів фінансового ринку, зокрема концепцію забезпечення економічної безпеки національного господарства з врахуванням інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку (довідка № 25-14/48 від 07.12.2018).

Метод розрахунку абсолютної величини синергійного ефекту на фінансовому ринку та матриця оцінки адаптивності фінансового ринку «реакція-стабільність» було апробовано *Харківським ГРУ АТ КБ «ПРИВАТ БАНК»* (довідка б/н від 15.02.2019).

Окремі результати роботи були враховані *Центром страхового сервісу ПАТ "Страхова компанія" Українська страхова група"* при здійснені аналітичної оцінки своєї діяльності (довідка б/н від 25.02.2019).

Основні науково-методичні та практичні результати дослідження впроваджено в діяльність Запорізької обласної організації товариства «Знання» України при розробці комплексу заходів щодо сприяння забезпеченню високого рівня підготовки, обізнаності та підвищення кваліфікації представників органів місцевого самоврядування (довідка № 05-19 від 21.02.2019).

Окремі положення цієї роботи були використані Класичним приватним університетом у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Національна економіка», «Макроекономіка», «Фінансовий ринок» (довідка № 07-18 від 05.03.2018).

Оцінка публікацій та апробація

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням. Основні наукові результати та найважливіші висновки дисертації викладено в 43 наукових працях, з яких: 7 – монографії (у тому числі 1 – одноосібна), 22 – статті в наукових фахових виданнях та у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 4 – статті у

закордонному виданні; 10 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належить особисто автору, становить 43,08 д. а.

При цьому, треба зазначити, що Баранова Валерія Вадимівна, має наукові напрацювання за темою, які відображені у міжнародних каталогах наукових видань, бібліографічних та наукометричних базах даних, зокрема п'ять публікацій у наукометричній базі SCOPUS. Зазначене, також свідчить про те, що автор продовжує дослідження обраної наукової проблеми – обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробка практичних рекомендацій щодо виявлення інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку та її впливу на забезпечення економічної безпеки національного господарства.

Враховуючи вище викладене, переконані , що здобувачем дотриані всі вимоги як стосовно кількості публікацій, так і змісту публікованих резкльтатів, які повністю відповідають тим, що містяться в дисертаційному дослідженні і представлені для захисту.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Автореферат дисертації стисло відображає її основний зміст, розкриває актуальність обраної теми, основні наукові результати, рівень їх новизни, висновки та рекомендації щодо їх використання в практичній діяльності. Автореферат є ідентичним дисертації за структурою та висновками.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 448 сторінок, з них основний текст – 366 сторінок, список використаних джерел – 16 сторінок, додатки – 33 сторінки. Дисертація містить 97 рисунків, 90 таблиць. Список використаних джерел включає 289 найменувань.

Обсяг, структура, оформлення дисертації та автореферату, в цілому, відповідають встановленим вимогам щодо докторських дисертацій.

Стиль та мова викладення результатів дослідження

Дисертація виконана державною мовою, якою автор володіє у професійному плані досконало. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи результати дослідження, звернемо увагу на зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. Економічна безпека є необхідною умовою забезпечення стабільності політичної та соціальної системи країни. Тому, проблема забезпеченності економічної безпеки на будь-якому етапі розвитку країни потребує нормативно-правового регулювання цього процесу. Отже, на мою

думку, автору доцільно було б приділити більше уваги питанню державного регулювання економічної безпеки.

2. Сучасним трендом розвитку національної економіки є цифровізація та діджіталізація. Враховуючи, що діджитал-трансформація країни впливає на економічну безпеку в усіх її секторах, то на нашу думку, розгляд цих процесів на фінансовому ринку тільки підвищив би практичну цінність виконанного наукового дослідження.

3. На стор. 111 наведено етапи розвитку фінансового ринку України, при розгляді яких автором встановлено часові проміжки та визначено особливості розвитку фінансового ринку на кожному з етапів. На мою думку, доцільно було б більш детально зупинитися на причинах та наслідках зміни кожного з етапів розвитку фінансового ринку України.

4. На стор. 214-215 наведено показники, що повинні враховуватися в обов'язковому порядку в ході оцінки економічної безпеки як її вихідні показники: номінальний ВВП, реальний ВВП, експорт товарів та послуг, темп росту експорту та інші. Але автор не зазначив, які саме показники виключено з переліку.

5. На стор 301 автором зазначено, що сучасний стан фінансового ринку України не відповідає вимогам безпечного розвитку і знаходиться в зоні значної небезпеки. Але автор не зазначає, саме вимоги безпечного розвитку фінансовго ринку.

6. У четвертому розділі здійснюється оцінювання елементів фінансового ринку на підставі інформаційно-методологічної бази. На мій погляд, більше уваги можна було б приділити загальним тенденціям функціонування фінансового ринку України.

Однак, зазначені недоліки не зменшують наукової та практичної цінності та обґрунтованості основних положень дисертації. Дисертаційна робота є вагомим вкладом в економічну науку і заслоговує позитивної оцінки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Баранової Валерії Вадимівни «Інтеграційна взаємодія на фінансовому ринку у забезпеченні економічної безпеки національного господарства: методологія, організація та практика» являє собою самостійне, завершене, логічне за структурою науковке дослідження. Мету, поставлену в роботі досягнуто, а завдання розв'язані та сформульовані у висновках. Таким чином, вважаю, що наукова проблема вирішена, а отримані нові науково-практичні результати є корисними для вітчизняної економічної науки.

Таким чином, є підстави констатувати, що дисертаційна робота Баранової Валерії Вадимівни «Інтеграційна взаємодія на фінансовому ринку у забезпеченні економічної безпеки національного господарства: методологія, організація та практика» за змістом, глибиною вирішення наукових проблем та рівнем наукової новизни одержаних результатів відповідає вимогам пп. 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013

(зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 та № 567 від 27.07.2016), які висуваються до докторських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
доктор економічних наук, професор
декан факультету соціально-психологічної
освіти та управління
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро ***Н.І. Верхоглядова***

Підпис Верхоглядової Н.І. засвідчую

Проректор
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України ***Л.Р.Наливайко***